

Dr. H.F. Kohlbrugge

Leerlingen, vrienden, broeders

Jezus zeide tot haar: Raak Mij niet aan, want Ik ben nog niet opgevaren tot Mijn Vader; maar ga heen tot Mijn broeders en zeg hun: Ik vaar op tot Mijn Vader en uw Vader, en tot Mijn God en uw God.

Johannes 20: 17

Christus zegt tot Maria: "Raak Mij niet aan, want Ik ben nog niet opgevaren tot Mijn Vader", als wilde Hij haar zeggen: wanneer Ik opgevaren ben tot Mijn vader, zal ik de Heilige Geest zenden en in deze Geest tot u komen en woning in u maken, dan zal de gemeenschap volkomen zijn, dan zult gij Mij geheel en volkomen hebben.

Een opdracht echter geeft Hij haar: "Ga heen tot Mijn broeders en zeg hun: Ik vaar op tot Mijn Vader en tot uw Vader, tot Mijn God en tot uw God!"

Welk een genade!

Broeders noemt Hij diegenen, die niet met Hem gewaakt hadden in die verschrikkelijke nacht in Gethsemané, doch geslapen hadden en daarna allen gevlucht waren; *broeder* noemt Hij Petrus, die Hem verloofchend en gesproken had: ik ken de mens en niet; *broeders* noemt Hij de discipelen die vol onverstand en dwaasheid niet hadden willen geloven, niet hadden kunnen geloven, dat Hij was opgestaan, ofschoon het toch tastbaar voor hun ogen lag.

Hij schaamt Zich niet hen broeders te noemen.

Hij schaamt Zich niet, ons broeders te noemen, ofschoon wij Hem toch slechts moeite hebben aangedaan met onze zonden en vermoeid met onze misdaden.

Alleen heeft Hij het werk volbracht, wij hebben Hem daarbij niet geholpen, hebben Hem integendeel overal in de weg gestaan; *alleen* heeft Hij de verloren kinderen teruggebracht in het Vaderhuis, aan het Vaderhart.

Nadat Hij het werk volbracht heeft en opgestaan is, vaart Hij op tot Zijn Vader, bij Wie Hij, als de Zoon, alles vermag, die Hem, de Zoon alles geeft, wat Hij vraagt en Hem alles laat erven.

Hij vaart op tot Zijn God, die tot Hem zegt: "Zit aan Mijn rechterhand, totdat ik Uw vijanden leg tot een voetbank van Uw voeten."

En deze Mijn Vader en deze Mijn God is uw Vader, is uw God – *dat* laat Hij aan Zijn arme en in dit woord nu zo rijke discipelen, en ons, die in Hem geloven, aanzeggen, opdat wij ons houden aan de God en Vader van onze Heere Jezus Christus, en vrijmoedig tot Hem bidden:

Inhoud

Meditatie	65
Aan welke zekerheid geven wij de voorkeur?	66
Dr. H. Dubbelman, 's-Gravenpolder	
Ontmoetingen in een studeerkamer	68
A.B. Goedhart, Leerbroek	
Het rode paard	70
Dr. H. Klink, Hoornaar	
28 mei 2011: de jaarlijkse conferentie	72

Woord van Søren Kierkegaard (1813 – 1855)

Wanneer u stil wordt gelijk de lelie en gelijk de vogel, dan bent u bij het beginsel, hetwelk is, *eerst* het Koninkrijk Gods zoeken.

“Abba, lieve Vader!”

Zijn wij nu kinderen. dan zijn wij ook erfgenamen, namelijk erfgenamen van God en mede-erfgenamen van Christus.

Dat verkondigt Maria aan de discipelen: “Ik heb de Heere gezien en dit heeft Hij tot mij gezegd!”

Ik geloof, daarom spreek ik.

De vrouw, die het eerst gevallen is en de overtredding in de wereld gebracht heeft, zal ook de eerste

zijn, die aan de hand van de genade weer opduikt uit de diepte van haar val, de eerste, die de Opgestane ziet en Hem verkondigt.

Dat is het Evangelie van de opstanding van onze Heere Jezus Christus, het Evangelie, dat zo weinig in 't oog vallend en onaanzienlijk voortgaat, evenals het Evangelie van het Kindeke in de kribbe, dat echter zo vol is van de heerlijkheid van God voor allen die geopende ogen hebben.

Aan welke zekerheid geven wij de voorkeur?

Algemeen

We leven in een tijd waar de kritiek op de Bijbel en religie steeds heftiger wordt. De theoloog Marcel Poorthuis beweert dat Nederland voorop loopt met het ontmantelen van de religie en haar waarden. Nergens in de wereld verloopt dit proces zo snel als in ons land. Mensen die zich tolerant noemen, worden steeds meer fundamentalistisch en vijandig in hun opvattingen als het gaat om geloof, kerk etc. Poorthuis zei dit op 6 april 2011 bij zijn intrede aan de Universiteit van Tilburg.

Onder deze categorie bevinden zich ook atheïstische wetenschappers. Enkele voorbeelden zijn de bioloog Richard Dawkins in Engeland en de filosoof Herman Philipse in Nederland. Uiteraard zijn er nog veel meer. Nu is het niet zo dat er geen religieuze wetenschappers zijn, maar die verschijnen minder in de seculiere media en tijdschriften. Dit omdat de redacties hiervan meestal voor het merendeel bestaan uit niet-gelovige wetenschappers. Ook bij de uitzendingen van de EO zien we weinig christelijke wetenschappers op het gebied van biologie en filosofie hun standpunten verdedigen. Atheïsten hebben vooral kritiek op het

boek Genesis. De vraag is: Hebben zij gelijk dat het hoofdstuk Genesis 1 onjuist is? Om dit verder uit te werken moeten we eerst nagaan van welke uitgangspunten uitgegaan wordt.

De visie van atheïstische wetenschappers

Atheïstische wetenschappers baseren zich op de evolutie, de oerknal en het toeval. Ons bestaan zou hiervan afhankelijk zijn. Al ons handelen, denken etc. heeft een biologische oorsprong. Zelfs godsdienst komt niet van een God of goden. Religie zou een soort evolutionaire/biologische ontwikkeling van de mens zijn. De vraag die hier gesteld kan worden: Is het atheïsme dan ook evolutionair/biologisch ontstaan?

De schepping van het heelal inclusief de aarde, is niet van een goddelijke oorsprong. Volgens Philipse, op een hoorcollege op de Universiteit van Utrecht in 2008, is de basis van onze moraal de biologie. Mensen hebben als groepsdieren emoties ontwikkeld, die nuttig zijn voor het in stand houden van de soort. De cultuur zet deze emoties om in morele normen en waar men het in grote lijnen over eens is. Voorbeelden zijn ‘Gij zult niet doden’ en ‘Gij zult niet stelen’. Uitzonderingen zijn de conflicten die gaan over normen bij ethische kwesties. De meeste mensen zijn echter braaf; wie dat niet is, straffen we zoals ook de mensapen dat doen. Ook het gedrag van mensen dat rekening houdt met het belang van anderen, is te verklaren vanuit de evolutie en de biologie.

Samengevat: In bepaalde sociologische visies wordt gesteld dat godsdiensten ontstaan uit het handelen van mensen en dat zij dienen als een functie om een samenleving in stand te houden. Samenlevingen verschillen van elkaar en daarom bestaan er meerdere godsdiensten, ideologieën en waarden en normen. Hieruit kan men zich afvragen of dit een niet te simpele verklaring van godsdienst is en hoe weten zij dat?

Philipse beweert vervolgens, dat de openbaringsgelo-

Colofon

Ecclesia, voorheen ‘Kerkblaadje’, is een uitgave van de Stichting Vrienden van Dr. H.F. Kohlbrugge en verschijnt zaterdags om de veertien dagen.

Redactie: Drs. M. den Admirant, Ds. J.K. Vlasblom, Mw G.M. van Ommen-Middelkoop

Eindredactie: Ds. L.J. Geluk en Dr. H. Klink

Vaste medewerkers:

Dr. J.G. Barnhoorn, Dhr. T. van Es, Dr. R. Fernhout, Drs. H.J. Lam en Dr. M. Verduin.

Redactieadres: Dorpsweg 11, 4223 NA Hoornaar, tel. 0183-581321

Internet-adres: www.ecclesianet.nl

Abonnementsprijs: € 24,- per jaar

Adreswijziging en abonnementen: gm.v.ommen@kpnplanet.nl

Administratie: Baron Bentinckstraat 51, 7731 EK Ommen

tel. 0529 456729, Postbankrekeningnr. 88 71 47

Adm. Ecclesia/Kerkblaadje te Ommen of

Bankrekeningnr. 34.89.69.619 t.n.v.

St. Vrienden van Kohlbrugge te Ommen

Druk: drukkerij Ridderprint, Ridderkerk

ven berusten op waarheidscriteria, terwijl ze elkaar uitsluiten, zoals het christendom, het jodendom en de islam laten zien. Jezus is de zoon van God voor de christenen, maar niet voor de Joden en de moslims. Daarnaast is God ook niet zo duidelijk in zijn inspiratie, wat blijkt uit de hopeloos verdeelde protestantse kerk. Zijn vraag is: Wie heeft nu gelijk? Hieruit blijkt dat het geloof in strijd is met het gezonde verstand.

Andere visies van niet-religieuze en religieuze wetenschappers

In het blad *Natuurwetenschap & Techniek* van januari 2011, staat het artikel 'Bom onder oerknal'. De beroemde Engelse natuurkundige Roger Penrose bestrijdt de theorie van de oerknal. Hij meent dat het heelal in afzonderlijke tijdperken vanuit een punt uitzet en vervolgens weer inkrimpt. Het ontstaan van het heelal berust niet op toeval, maar heeft een doel. Penrose beweert dat er veel is wat we niet weten. Penrose is niet religieus en beschouwt zichzelf als atheïst.

De Australische creationist, de natuurkundige en astronoom dr. John Harnett, sluit hier voor een deel bij aan in zijn artikel *Exploding the big bang*, december 2010. Volgens hem is de oerknal gefundeerd op een aantal onbewijsbare veronderstellingen.

In het blad *Natuurwetenschap & Techniek*, februari 2011 beweert de natuurkundige Gerard Nienhuis van de Leidse Universiteit dat de moraal geen product is van het toeval. De evolutie is blind en ongericht, maar mensen en dieren tonen wel doelgericht gedrag. Ik heb geen beeld van God, maar ik mis ook de zekerheid van de atheïsten, stelt hij.

Beide visies lijken enigszins op de door de atheïsten bekritiseerde visie dat er een 'intelligente ontwerper' achter onze werkelijkheid moet zitten. Twee Amerikaanse natuurkundigen dr. Larry Vardiman en dr. David Russell Humphreys komen met een opmerkelijke verklaring. Zij gebruiken de tekst van Jesaja 40:22, waar staat: Hij die troont boven de aarde etc. Hij die de hemelen uitspant als een doek en breidt ze uit etc. Volgens hen wordt het heelal met de zon, maan en sterren door God opgerold als een papier. De eerste vier dagen, wanneer de zon, maan en sterren nog niet op hun plaats zijn is de tijd overal gelijk. Na de vierde dag blijft de tijd op aarde gelijk, maar in de ruimte vinden er tijdsveranderingen plaats. Tijd is afhankelijk van de zwaartekracht. Op de zon, de maan, de planeten en de sterrenstelsels lopen klokken sneller of langzamer dan hier op onze aarde. Dit omdat de

zwaartekrachten verschillen. Een dag van 24 uur op aarde kan ergens in het heelal in vergelijking met de tijd op aarde veel langer of korter duren. Daarom worden er bijv. miljoenen lichtjaren gemeten. Het gaat te ver om dit technisch uitgebreid te behandelen.

Opmerkingen

Wat de openbaringen betreft zou het goed zijn wanneer de atheïstische wetenschappers zich zouden verdiepen in de joodse mystieke delen van de Zohar, het boek *Joodse meditatie* van Aryeh Kaplan en de Bijbel en de Koran nog eens goed zouden lezen. In de Zohar staat dat er verschillende geestelijke openbaringsferen of niveaus bestaan. Als voorbeeld: Het joodse volk kreeg in het O.T. bij de Sinai een bovennatuurlijke openbaring van God. De christenen en ook de Joden ontvingen van Jezus als God zijn leer en openbaring. De islam gaat uit van een openbaring van de engel Gabriël aan Mohammed. Hetzelfde geldt voor andere godsdiensten die verschillende openbaringen ontvingen van engelen, die ook goden genoemd worden. Buddha, de stichter van het Buddhisme, werd geestelijk verlicht schrijft Daisaku Ikeda in zijn boek *Life an enigma* (Leven een raadsel, 1982). In Deut. 4:19 staat dat Israël direct verbonden is met de Allerhoogste. De overige volken vereren de zon, de maan en de sterren en de engelenmachten als goden, welke de Here uw God aan de volken heeft toebedeeld. In Daniël 10 zien wij het optreden van de beschermengelen van Perzië en Griekenland en de engel van Israël Michael. Ook kunnen engelen zich opstandig gedragen en zich keren tegen Israël en God.

Afsluitend

De vraag blijft over waarom gaan mensen in het westen over tot het atheïsme? Een voor de hand liggend antwoord is dat dit komt door het voortschrijdende inzicht van de wetenschap. M. van der Dussen in zijn boek *Aristoteles* (1979) schrijft: Filosofie is geen godsdienst en is ontstaan toen de goden of de engelen zich terugtrokken uit de sferen dicht bij de aarde naar de hogere onzichtbare sferen. Dit betekent dat de openbaring afneemt en er een tekort aan geestelijke kennis en inzicht ontstaat. Atheïsme is dan in onze tijd geen voortschrijdend inzicht, maar het ontbreken van geestelijke waarneming en wijsheid. De vraag aan u is: welke zekerheid is volgens u waar of niet waar?

Dr. H. Dubbelman, 's-Gravenpolder

Ontmoetingen in een studeerkamer

Wolk van getuigen

Op het eerste gezicht doen deze woorden denken aan de galerij van geloofshelden uit Hebreeën 11. Echter, de wolk van getuigen waarover het in deze bijdrage gaat was te vinden in een pastorie, in een studeerkamer, namelijk die van ds. W. Busch te Essen (Duitsland). Deze dienaar van Gods Woord had circa 150 foto's en tekeningen van personen verzameld. En de afgebeelde personen waren vooral gekozen uit de kerkgeschiedenis. Ze omringden hem als het ware tijdens zijn studie en persoonlijke gebed. Waarom hingen zij daar? Wel, de meeste personen hadden iets te zeggen, wat vooral geestelijk gezien, van blijvende waarde was. En zo gewaardeerd, sloten zij aan bij de rij van Hebreeën 11.

Op zekere dag stond de piëtistische dominee Busch (1897-1966), die net als Dietrich Bonhoeffer en ds. Martin Niemöller lid was van de *Bekennende Kirche*, voor het portret van ds. Friedrich von Bodelschwingh (1831-1910). Wie was deze man eigenlijk en wat had hij te zeggen gehad? In ieder geval was hij voor ds. Busch van Bijbelse, pastorale, pedagogische en geloofsbetekenis geworden.

Von Bodelschwingh

Deze predikant, die in de Frans-Duitse oorlog (1870) veldprediker was geweest, was een charismatische persoonlijkheid, een inlevende pastor, een indrukwekkende prediker, een meelevende pedagoog, een briljante organisator en een correct leidinggevende. Achter zijn opgewektheid en milde vroomheid verborg hij een diepe ernst en sterke wil. En omdat hij diep door Gods rechtvaardigheid en barmhartigheid was geraakt, wilde hij ook anderen bewegen tot naastenliefde. Op het terrein van de 'innere Mission' heeft hij veel betekend (Reveil).

In 1872 werd ds. Von Bodelschwingh, wiens vader Pruisisch minister van financiën was geweest, beroepen in Bielefeld, ten zuidoosten van Münster. Hij nam dit beroep aan en kreeg daarbij ook de zorg voor de 'Bethel-instelling', waar 25 epileptici (jeugdigen en kinderen) werden verpleegd. Toen hij in 1910 stierf, was Bethel uitgegroeid tot een grote plaats, waar duizenden epileptici een liefdevolle aandacht kregen. Maar zij niet alleen, ook de zorg voor geestelijk en lichamenteel gehandicapten, ouden van dagen en werkelozen was er te vinden. In meerdere gebieden van Duitsland was deze ijverige dominee bezig om te zorgen, dat dak- en thuislozen, ontslagen gevangenen en andere

sociaal zwakkeren, een nieuwe toekomst kregen. Nu, in 2011, zijn de Bethelinrichtingen in zes Duitse deelstaten actief voor ongeveer 150.000 patiënten. Met elkaar vormen zij de grootste diaconale instelling in Europa.

Von Bodelschwingh trouwde met zijn nicht Ida von Bodelschwingh. Hun huwelijk werd gezegend met vier kinderen: drie jongens en een meisje. Echter, tussen 12 en 25 januari 1869 overleden alle vier kinderen, de oudste was bijna zes en de jongste een jaar. Zij overleden allen aan de kinkhoest. Wat dit voor de ouders heeft betekend, is met geen pen te beschrijven. Moeder Ida's haren werden wit en vielen uit, zodat ze voortaan een mutsje moest dragen. En één jaar na het overlijden van hun lievelingen trilde nog haar hand als ze een brief moest schrijven.

Ernst

Vader Von Bodelschwingh, die later zoveel arbeid in Gods koninkrijk mocht verrichten, schreef over de laatste dagen van zijn oudste zontje Ernst: "Als het morgenrood van de opkomende zon was te zien, beleefde onze kleine Ernst een bijzondere vreugde. Hij probeerde zich dan zoveel mogelijk op te richten om de opkomende schoonheid te bewonderen. Op zekere morgen kwam er een vreugdeglans op zijn gezicht, nadat hij een bange en pijnlijke nacht doorworsteld had. Een straal morgenrood viel op zijn bleke gezicht. En hoe anders beleefden wij nu samen ons morgenlied, toen wij op verzoek van Ernst zongen:

Morgenglans der eeuwigheid,
licht aan 't eeuwig Licht onttoegen,
stel ons deze ochtendtijd
Uwe heerlijkheid voor ogen.
En verdrijf door Uwe macht,
onze nacht!-

Dat Uw glans ook daar ons schijn',
klare Zon van Gods genade,
als wij eens verheerlijkt zijn
in Uw Rijk, verlost van 't kwade.
Waar de vreugde zonder maat,
nooit vergaat."

Ontroerend is het om het tweegesprek uit die tijd tussen vader en zoon te lezen. "Als iemand tegen Ernst zei, dat zijn overleden broertje toch altijd zo lief was geweest en daarom in de hemel woonde, klonk dit

Ernst als een valse toon in de oren. Hij herinnerde ons er dan aan, hoe Friedrich ook koppig en heel eigenwijs kon zijn. Nee, als ik tot Ernst sprak over Gods genade, dan gaf dat alleen ware rust in zijn hart. Ik sprak tot hem: "Wij kunnen alleen in de hemel komen, omdat de Heiland voor ons is gestorven en ons onze zonden heeft vergeven." Als antwoord knikte hij nadrukkelijk, alsof hij zeggen wilde: "Dat geloof ik ook met heel mijn hart." Ernst leerde iedere zondag een tekst uit de Bijbel, een zogenaamde spreuk van de week. Toen vlak voor Kerst (1868), Psalm 103:1-3 aan de beurt was, vroeg zijn moeder hem: "Wat voor goeds heeft de Heere jou gedaan?" En zonder nadenken antwoordde hij: "Dat Jezus voor mij gestorven is." "En wat nog meer, mijn zoon?" "Dat Hij mij al mijn zonden heeft vergeven." En van alle gebedswoorden die hij uit zijn hoofd had geleerd, koos hij steeds deze uit:

Christus' bloed en gerechtigheid
is mijn sieraad en feestgewaad.
Daarmee kan ik voor God bestaan
als ik de hemel zal binnengaan."

Later getuigde Von Bodelschwingh dat in deze dagen God hem verbrijzelde. Hij leerde buigen onder Gods heilige wil. En in deze moeilijke, maar heilzame weg, is deze predikant geworden tot een rechtvaardige en barmhartige filantroop die zoveel voor anderen heeft mogen betekenen.

De dagen in het begin van 1869 waren ontzettende dagen, maar ook dagen die gevuld waren met 'Morgenglans der eeuwigheid'. Von Bodelschwingh werd verbroken en verbrijzeld van hart en geest. En dat niet alleen door het onbeschrijfelijke verdriet. Nee, hij begreep dat God met hen die Hij in het bijzonder lief heeft en voor wie Hij een bijzondere taak heeft weggelegd, in het gericht komt. En in die Godsontmoeting is veel voor ons verborgen. Aan zijn moeder schreef hij: "Het gevoel van Gods rechtvaardig handelen met ons, wat ook in deze beproeving te zien is, heeft ons te meer de zekerheid gegeven, dat God juist in deze weg, gedachten van ontferming en vrede voor ons heeft. Ach, dat wij nu maar voortdurend op Zijn heilige wil zouden letten, opdat hij Zijn gedachten van vrede ook ons kan schenken."

Later heeft dit zwaar beproefde echtpaar weer drie zonen gekregen en een dochter.

Busch

Als ds. Busch naar het portret van Von Bodelschwingh keek, moest hij ook aan deze geschiedenis denken. Waarom? Wel, omdat deze gebeurtenis hem tot voor-

beeld en troost is geweest. Hij herkende veel hiervan in zijn eigen leven en door het geloof beleefde hij de gemeenschap der heiligen. Wat gebeurde er?

Ds. Busch werd predikant te Bielefeld en trouwde in 1923. Zijn huwelijk werd gezegend met vier dochters en twee zoons. Echter, beide jongens zijn door de Heere uit het leven weggenomen. Toen dat gebeurde, kon vader Busch uit de verte iets vermoeden van het grote verdriet van vader Von Bodelschwingh. Toen Eberhard Busch één jaar was, stierf hij onverwacht in de armen van zijn moeder. Alles wat mensen tegen vader Busch zeiden, ging langs hem heen in de afgrond van diepe smart. Alleen Jezus kon troosten. En Zijn Woord hoorde en geloofde hij: "Mijn vrede geef ik u!"

Het werden later in Duitsland zware tijden. Intussen woonden zij in Essen. Sinds 1933 was de NSDAP aan de macht gekomen en de jongste zoon Wilhelm leed erg onder de terreur van de nazi's. Ds. Busch behoorde tot de *Bekennende Kirche* en sprak overal vrijuit en beheerst Gods Woord. Daarom werd hij verschillende keren tot enkele weken gevangenisstraf veroordeeld. Hij schreef: "Eens, toen ik uit de gevangenis van Essen was ontslagen, ging ik naar de rector van het gymnasium. Ik smeekte hem, of hij Wilhelm een paar dagen vrij wilde geven om samen met mij ergens in Sauerland op verhaal te komen en aan te sterken. De verstandige rector was direct bereid om mijn verzoek toe te staan. Letterlijk zei hij: 'Eigenlijk mag ik uw verzoek niet toestaan, maar ik zie hoe uw zoon onder dit alles lijdt.'

Toen Wilhelm in de hoogste klas zat, werd hij betrokken bij het verzet tegen de nazi's. Samen met zijn vrienden nam hij deel aan een door mij geleide Bijbelkring. Maar in deze tijd werd dit godsdienstige werk zo veracht en bespot, dat slechts een uitgelezen aantal jonge mensen bleef deelnemen. Zij hadden de moed om tegen de stroom van de tijdgeest in te zwemmen. Op zekere dag besloten deze jongeren om niet meer het bevel van de Hitlerjeugd op te volgen. N.B. toen werden alle jongeren zonder onderscheid bij deze jeugdbeweging ingelijfd! Men besloot om op zondagmorgen niet meer naar hun bijeenkomst te gaan, maar naar Gods huis. Deze beslissing gaf veel commotie. De leider van de Hitlerjeugd beval mij bij hem te komen. Vervolgens hield hij tegen mij een dreigende redevoering. Hierna zei ik tegen hem: 'Die jonge mensen hebben die beslissing zelfstandig genomen.' 'Hoe komen ze daarbij?' brulde hij. 'Omdat het in Gods wet staat wat je op zondag behoort te doen. Er staat letterlijk: Gedenk de sabbatdag dat jij die heiligt.' 'Wij zullen deze jongeren wel klein krijgen,' schreeuwde hij. 'Probeert u het maar,' zei ik, 'maar het

zal voor uw zaak (partij) beslist geen goede indruk maken, als u jeugdige martelaren kweekt.' Het resultaat van deze onvriendelijke ontmoeting was, dat wij voorlopig met rust werden gelaten.

Elke dinsdagavond kwamen we samen rond Gods Woord. Het waren goede uren en mijn Wilhelm deed hieraan van harte mee, zonder vaderlijke drang. En deze gemeenschap die door Gods Woord was ontstaan, uitte zich in bv. het samen wandelen of op kamp gaan. Maar op een dag werden ons deze activiteiten door de Geheime Staatspolitie verboden. Ze werden als staatsgevaarlijk gezien. Wat nu? De vrienden van de Bijbelkring waren creatief en bedachten een alternatief. Ze zouden samen een fietstocht maken. Mijn Wilhelm was met het plan gekomen. Hij nodigde iedereen uit en mij ook. Het gebeurde eens tijdens onze fietstocht, dat we door een partijman die een hakenkruisband om zijn arm droeg, werden aangehouden. 'Halt,' zei deze fanatiekeling met een dreigend gezicht, 'wat is dit voor een jeugdgroep?' Wilhelm vroeg: 'Mag ik geen fietstocht maken?' 'Ja maar, er is toch een oudere bij. Wie is dat?' 'Een dominee.' 'Ah, dit is dus een verboden kerkelijke jeugdgroep.' Wilhelm reageerde: 'Nee man, dit is mijn vader. Hij zorgt ervoor, dat wij geen domme dingen doen.' 'En wie zijn die anderen?' 'Dat zijn mijn vrienden die ik heb uitgenodigd.' Na dit twistgesprek fietsten we verder naar een rustige plek, waar we onze Bijbelstudie hielden.

Tijdens één van de volgende fietstochten kwam ik tot een ontzettende ontdekking. Wilhelm kreeg spontaan een heftige neusbloeding. Zo spoedig mogelijk gingen we naar een ziekenhuis. Nadat hij geholpen was, hoorden we dat hij te weinig stolling (bloedplaatjes) had.

Sterven

Maar toch kreeg een korte tijd hierna onze enige, zwakke zoon Wilhelm een oproep om in militaire dienst te komen. Hij moest naar Rusland om tegen de communisten te gaan vechten. Ik ging naar de arts die hem moest keuren. Echter, een dominee die lid is van de *Bekennende Kirche*, en dus niet onvoorwaardelijk achter de Führer staat, krijgt geen gehoor! Nog zie ik

in gedachten het groepje soldaten op het station van Essen staan. Ze stapten in de trein die hen naar Rusland reed. Het waren eigenlijk nog maar kinderen, slechts achttien jaar. Wat hadden deze tere kindertjes met die wrede oorlog te maken? Ze waren als het ware in een onbarmhartige, koude machine terecht gekomen.

Ergens in Rusland is onze Wilhelm in een veldhospitaal doodgebloed. Verlaten en alleen? Nee, en nog eens nee! Hij was daar niet alleen. In zijn portefeuille, die wij thuis gestuurd kregen, zat een brief met bloedvlekken erop. En daarin schreef hij: "En al ging ik wandelen in een donker dal, toch vrees ik geen gevaar, want Gij zijt bij mij."

Ja, christenen hebben troost. En toch moet ik zeggen, dat het verdriet blijft. Kortgeleden klaagde ik eens een oude vriend mijn nood, dat ik het zo moeilijk vond om mijn leven te wijden aan de begeleiding van jonge mensen, terwijl mij mijn zoon was ontrukkt. Mijn vriend zei: 'Als men er niet bovenuit kan komen, dan moet men er maar onder blijven.'

In het Nieuwe Testament staat het woord 'Hypomonè', dat door 'geduld of lijdzaamheid' is vertaald. Letterlijk betekent het 'eronder blijven'. En dat is alleen mogelijk door het geloof in Jezus Christus! En als ik dat beoefen, weet ik mij verbonden met wat eens Von Bodelschwingh beleefde."

Tot zover het verslag van vader Busch die in de Eerste Wereldoorlog luitenant was geweest.

Uitzicht

Kennen wij iets van het beleven van de gemeenschap der heiligen met ons voorgelacht tot onderwijzing en troost? En is het doordenken van de tijdgeest niet een blijvende, actuele en noodzakelijke opdracht? Immers, ook vandaag geldt, dat wat God aan ons voorgelacht heeft geschonken mee kan helpen om onze eigen plaats in de samenleving vruchtbaar in te nemen. Misschien bieden de ervaringen van deze Duitse predikanten ons hierbij een helpende hand.

A.B. Goedhart, Leerbroek

Het rode paard

Enkele weken geleden is bij uitgeverij Van Wijnen in Franeker het boek "Het rode paard" van de Italiaanse schrijver Eugenio Corti in vertaling verschenen. In de zomer van 2009 heb ik in het Reformatorisch Dagblad een bijdrage geleverd over dit boek. Het was de

bedoeling dat meerderen zouden schrijven over een boek dat hun leven gevormd had. Ik heb toen gekozen voor dit boek van Corti.

Nu het boek in de Nederlandse taal verschenen is, wil ik in Ecclesia deze bijdrage nog eens voor het voet

licht halen. De lezer krijgt er een impressie door, wat hij in dit prachtige boek verwachten mag. Ik schreef:

Het is enigszins overdreven te stellen dat het boek waarvoor ik aandacht vraag, mijn leven gevormd heeft. Wel behoort het tot mijn "geestelijk vademecum" en ben ik de schrijver zeer dankbaar dat hij in tien jaar tijd dit boek van maar liefst duizend pagina's, dat in 1983 verscheen, heeft geschreven. Hij deed dit vanuit een sterk roepingbesef als een hommage aan zijn vrienden en vooral aan het christelijk geloof dat hij van thuis heeft meegekregen. Ik bedoel: "Het rode paard" ("Il Cavallo Rosso") van de Italiaanse schrijver Eugenio Corti.

Een Zwitserse kennis van me raadde het me uitdrukkelijk aan. Korte tijd erna nam ik het ter hand, enigszins sceptisch omdat (zo was me gebleken) de schrijver militair geweest was in het Italiaanse leger ten tijde van Mussolini en het boek onder meer ging over die tijd. Het boek bood echter veel en veel meer dan ik verwachtte.

De schrijver neemt zijn vertrekpunt in het dorp waarin hij zelf gewoond heeft, in het noorden van Italië, bij het aanbreken van de oorlog. In de eerste hoofdstukken maakt de lezer kennis met meerdere mensen uit het dorp: een boerenzoon, van wie de moeder de brief waarin haar zoon wordt opgeroepen voor het leger, met trillende handen aanneemt uit de hand van de postbode. Tal van herinneringen gaan door haar hoofd aan de kinderjaren van haar enige zoon. Alleen in de kamer gezeten leest ze de brief die als een onheilstijding binnenkomt. Dan kijkt ze onwillekeurig naar een kruisje dat daar in de kamer hangt. Ze denkt aan Christus en beveelt haar zoon – geëmotioneerd als ze is – aan in zijn hoede.

De lezer leert vooral een student en zijn familie kennen. De vader heeft een textiel fabriek, met tal van werknemers. Ook de moeder valt op door haar goedmoedige, werkelijk moederlijke karakter. De schrijver ziet kans haar zo te belichten dat ze op de achtergrond blijft, maar de indruk die van haar overblijft, is er een van werkelijke grootsheid: zij is gelovig, ingetogen, moederlijk en wijs tegelijk.

Tocht naar Rusland

Dan is daar de pastoor van het dorp, een montere, overtuigde, nog vrij jonge man, die leiding weet te geven vanuit de Bijbel, ook als de oorlog uitbreekt en hij zijn weezin tegen Mussolini niet verzwijgt. Hij weet jonge mensen aan zich te binden.

Het zijn vooral jonge mensen die de lezer leert kennen. De hoofdpersoon is een jonge man, wiens

woorden het motto vormen van het boek: "Als ik gerekruet word, dan wil ik naar Rusland. Want daar is een land dat het zonder God denkt te kunnen stellen. Ik wil zien hoe het daar gaat." Welnu, velen van de jongens komen in Rusland. Ze maken de tocht mee tot de Wolga. Maar dan moeten ze de terugtocht aangaan. Wat ze in die winter van begin 1943 meemaken! De schrijver weet het zeer levensecht te tekenen. Zelf was hij een maand lang op de vlucht voor het meedogenloze Russische leger, bij 25 graden onder nul. De schrijver heeft het gered en sloot zich, thuisgekomen, aan bij de geallieerde legers. Twee jaar lang bevocht hij de fascistische legers van Zuid-Italië tot Noord-Italië toe.

Wegwijs

Wat in het relaas van de schrijver vooral opvalt, is de zuiverheid waarmee hij en zijn vrienden de schat die zij van huis uit meegekregen had, wisten te bewaren, ook toen zij uit de beslotenheid van het dorp in de kolk van de grote geschiedenis terecht waren gekomen. Ze waren opgewassen tegen de oorlogstijd én de tijd daarna, toen het communisme in Italië alom veld won en de kerk zich daaraan voor een deel verzwoegde.

Wat is daarvan het geheim? De schrijver zegt het niet letterlijk in zijn boek, maar maakt het tastbaar reëel: het waren de moeders en de trouwe pastoor, die hen wegwijs maakten aan de hand van de Bijbel in de wereld van vandaag. Nooit heb ik zo duidelijk de lijfspreuk van Groen van Prinsterer – *Er staat geschreven, er is geschied*, waarmee hij bedoelde dat de geschiedenis méé getuigt met de Gods openbaring – voor ogen geschilderd gezien als in het boek van Eugenio Corti. "Het was niet moeilijk het geloof te bewaren, het was eigenlijk zeer gemakkelijk. We hoefden wat het fascisme en het communisme aanrichten als ideologie, maar te vergelijken met wat wij van huis uit hadden meegekregen en de keuze was niet moeilijk meer. Wij kozen, ja wij allen, voor het christelijk geloof dat wij meekregen. Want twee dingen stonden voor ons vast, het één zo vast als het ander: onze moeders houden van ons én vooral: God bestaat."

We mogen blij zijn dat deze bestseller uit Italië, die door de officiële pers nauwelijks wordt genoemd en die toch in vele talen vertaald is, door uitgeverij Van Wijnen in het Nederlands zal worden uitgebracht. Een aanrader!"

Naschrift

Nu het boek door uitgeverij Van Wijnen is uitgebracht wil ik nog enkele dingen aan het bovenstaande artikel toevoegen. Allereerst iets over de lay-out. "Het rode

paard" is een lijvig boekwerk van meer dan 1300 pagina's geworden. In de Italiaanse en Franse versie heeft het boek rond de 1000 bladzijden. Uitgeverij Van Wijnen heeft er voor gekozen om een vrij groot lettertype te gebruiken, waarbij ook nog eens op de bladzijden veel wit voorkomt. Dat maakt het lezen erg gemakkelijk, de bladzijden zijn niet overvol. Het feit dat het boek gemakkelijk leest, heeft nog een andere oorzaak: de goede vertaling. Dat de vertaalsters erin geslaagd zijn die te leveren, is een prestatie te noemen. Corti's woordgebruik is zo gevarieerd en kleurrijk dat het niet altijd gemakkelijk geweest moet zijn om de rijkdom ervan recht te doen. En toch is hun dit gelukt.

Graag haal ik ook nog een veelzeggende aanbeveling aan, die op de achterzijde van het boek te lezen is. Jörge Ipas, directeur van de grote RIALP Encyclope-

die in Madrid schreef: "Ik heb Mann, Hemmingway, Camus, Lampedusa, Kafka, Musil en meer dan de helft van alle Nobelprijswinnaars gelezen: Corti overtreft ze alle."

Meerdere mensen in mijn omgeving heb ik aangeraden het boek te kopen. De zomer komt er aan en dit boek leent er zich voor om het tijdens de vakantie-weeken te lezen, juist omdat het zo verrijkend is. Het is verkrijgbaar in twee vormen: een hardcover en een paperbackeditie. Het prijsverschil is iets meer dan € 25.

dr. H. Klink, Hoornaar

N.a.v. *Het rode paard*, Eugenio Corti, ISBN 9789051943818, 2011, 1373 blz., gebonden, Uitgeverij Van Wijnen, Franeker, € 75,00; paperbackuitgave ISBN 9789051943894, € 49,50.

28 mei 2011: de jaarlijkse conferentie

Evenals de laatste jaren is voor de komende conferentie weer de Grote Kerk van Vianen gereserveerd.

Ontvangst vanaf 10.00 uur, opening 10.30 uur.

De leiding berust bij ds. G.C. Bergshoef, het orgel zal bespeeld worden door Kees Geluk.

De eerste lezing (in de voormiddag) zal worden gehouden door prof. dr. C.P. Veerman, de tweede lezing (in de namiddag) door dr. A. Goudriaan. Laatstgenoemde zal spraken over het onderwerp: "Barbaarse of christelijke tijden? Augustinus en de historische omwenteling van zijn dagen."

In het begin van de middag, rond 13.45 uur, zal de presentatie plaats vinden van twee delen van de serie *Klassiek licht*, die bij het *Nederlands Dagblad* verschijnt onder redactie van dr. K. van Bekkum en prof. dr. H.J. Selderhuis. Het betreft het deel dat door dr. O.W. Dubois is samengesteld uit het werk van dr. Isaïc da Costa en het deel met drie geschriften van dr. H.F. Kohlbrugge dat door drs. L.J. Geluk is verzorgd.

De sluiting zal om ongeveer 15.45 uur zijn.

Er is weer gelegenheid om voor de lunch gebruik te maken van de broodmaaltijd.

U kunt zich daarvoor opgeven bij mw. G. M. van Ommen-Middelkoop, Baron Bentinckstraat 51, 7731 EK Ommen. Tel 0529-456729. E-mail: gm.v.ommen@kpnplanet.nl. De kosten voor de broodmaaltijd zijn € 9,50.

U wordt verzocht u op te geven **voor 23 mei a.s.**

Er is ook gelegenheid om onder het genot van een kop koffie of thee de meegebrachte boterham in de kerk te gebruiken.

Ieder belangstellende is hartelijk welkom bij deze conferentie of voor een deel daarvan.

Alles onder het beding van Jacobus 4:15